EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 28.11.2008
KOM(2008) 774 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

dėl 2008 m. Europos konkurencingumo ataskaitos

[SEC(2008)2853]

1. ĮŽANGA

ES susiduria su kintančia tarptautine realybe. Šiuo metu finansų rinkas ištikusi sunki krizė pradėjo daryti poveikį realiai ekonomikai. Viso pasaulio politikos formuotojai dirba, kad atkurtų pasitikėjimą finansų sistema. 2008 m. dėl kintančių prekių, maisto ir energijos kainų bei krentančios dolerio vertės euro atžvilgiu įvyko ekonominių pokyčių. Šie pokyčiai rodo, kad Europa, tęsdama Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją, kurdama žinių ekonomiką ir didindama konkurencingumą, turi toliau stiprinti prisitaikymo prie išorės sukrėtimų pajėgumus. Europos konkurencingumas yra pagrindinis Komisijos metinėje konkurencingumo ataskaitoje pateiktos analizės aspektas. Daugiausia dėmesio ataskaitoje kreipiama į naujausius ES produktyvumo didėjimo, kuris yra pagrindinis ilgalaikis konkurencingumo skatinimo veiksnys, pokyčius. Be to, 2008 m. Europos konkurencingumo ataskaitoje[1] pateikiama įvairių konkurencingumui įtakos galinčių turėti veiksnių, pavyzdžiui, prekybos atvirumo ir tiesioginių užsienio investicijų, taip pat įmonių socialinės atsakomybės ir neseniai ES pateikto pasiūlymo dėl tvarios pramonės politikos, analizė. Šių metų ataskaitoje taip pat išsamiai nagrinėjamas svarbiausio mūsų ekonomikos sektoriaus – mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) – konkurencingumas.

Iš 2008 m. konkurencingumo ataskaitos matyti, kad Europos ekonomikos padėtis nuolat gerėja: didėja produktyvumas ir gerėja gyvenimo lygis, palyginti su Jungtinėmis Valstijomis, nors 2007 m. bendrasis vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui buvo vis dar maždaug trečdaliu mažesnis negu JAV. Tiek makrolygmeniu, tiek sektorių lygmeniu JAV ir ES bendras gamybos veiksnių produktyvumas gerokai skiriasi. Bendras gamybos veiksnių produktyvumas didesnis JAV, palyginti su ES šalimis, dėl tokių veiksnių kaip naujovės, geresnė institucijų ir verslo aplinka, geresnis bendrovių valdymas bei galimybė naudotis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis. ES viduje produktyvumo skirtumų mažėja, naujosiose valstybėse narėse padėtis gerėja, o kai kurių turtingiausiųjų ES valstybių narių produktyvumas iš tikrųjų didesnis negu JAV.

2. BENDRI KONKURENCINGUMO REZULTATAI

2007 m. Europos ekonomika toliau augo

2007 m. ES ekonomika toliau tvirtai augo, nors nebe taip sparčiai, tai ypač išryškėjo ketvirtąjį ketvirtį (ES realus BVP padidėjo 2,6 %). Tvirtai augant ekonomikai gerokai padidėjo ir užimtumas – apie 1,7 %. Darbo našumo didėjimas, kuris paprastai yra labiau ciklinio pobūdžio negu užimtumo didėjimas, 2007 m. šiek tiek sumažėjo – iki 1,3 % (nuo 1,5 % 2006 m.).

Vidutinės vieno gyventojo pajamos (t. y. BVP vienam gyventojui) ES vis dar mažesnės negu JAV (ES-27=100, JAV=154,3). Šio nuolatinio skirtumo priežastys ES valstybėse narėse nevienodos, nors iš dalies skirtumą lemia skirtingos gyventojų darbo valandos. Kai kurių ES valstybių narių (Belgijos, Prancūzijos ir Nyderlandų) atveju šį skirtumą iš esmės lemia mažesnis darbo valandų skaičius, nes šiose šalyse valandinis darbo našumas iš tikrųjų didesnis negu JAV. Naujosiose valstybėse narėse mažesnį BVP vienam gyventojui daugiausia lemia mažesnis darbo našumas.

---

[1] 2008 m. Europos konkurencingumo ataskaita, COM (2008)…

1 lentelė: Vieno samdomojo darbuotojo realaus darbo našumo augimas ir 2007 m. BVP vienam samdomajam darbuotojui (vsd), vienos darbo valandos (vdv) BVP ir BVP vienam gyventojui (vg)

	Vidutinis metinis vieno samdomojo darbuotojo darbo našumo didėjimas			BVP vsd 2007 m. (ES-27=100)	vdv BVP 2007 m. (ES-25=100) (*)	BVP vg 2007 m. (ES-27=100)
	1996–2001 m.	2001–2006 m.	2007 m.			
Airija	3,2	2,2	1,6	135,4	115,9	145,9
Austrija	1,6	1,4	1,4	120,4	107,9	127,7
Belgija	1,3	1,4	1,1	131,2	133,8	118,9
Bulgarija	2,4	3,3	3,3	35,6	34,6	37,9
Čekija	2,0	4,1	4,6	73,1	59,7	81,0
Danija	1,4	1,7	0,0	107,1	112,3	124,0
ES-25	1,7	1,4	1,3	103,9	100,0	100,0
ES-27	1,7	1,4	1,3	100,0	nėra	nėra
Estija	8,5	6,9	6,6	67,5	54,2	71,4
Graikija	3,1	2,5	2,7	105,4	77,9	98,2
Ispanija	0,2	0,5	0,8	102,5	99,6	104,1
Italija	0,9	0,0	0,5	108,0	94,9	101,3
JAV	1,8	2,1	1,0	142,0	128,4	154,3
Jungtinė Karalystė	1,9	1,6	2,3	110,8	107,4	117,8
Kipras	2,6	0,2	1,1	84,7	73,9	91,6
Latvija	6,0	6,7	6,6	53,6	45,3	57,9
Lenkija	5,5	3,6	1,9	61,4	49,7	54,4
Lietuva	7,2	5,9	6,7	60,2	51,5	59,8
Liuksemburgas	1,5	1,6	0,2	182,3	180,8	279,2
Malta	2,6	1,1	1,1	90,1	85,0	77,1
Nyderlandai	1,4	1,6	1,1	113,1	130,4	131,2
Portugalija	1,8	0,6	1,7	68,4	62,2	73,6
Prancūzija	1,2	1,2	0,8	123,6	129,4	110,6
Rumunija	0,9	6,9	4,7	40,5	nėra	40,2
Slovakija	3,8	5,0	8,1	76,6	69,1	68,3
Slovėnija	4,0	3,6	3,3	85,7	79,3	90,1
Suomija	2,2	2,0	2,1	113,4	107,1	118,3
Švedija	1,8	3,0	0,5	113,0	112,2	123,6
Vengrija	3,2	4,0	1,5	74,8	60,3	64,1
Vokietija	2,0	1,6	1,0	106,6	119,3	114,0

Pastaba: Santykinis BVP vienam samdomajam darbuotojui, vienai darbo valandai ir vienam gyventojui apskaičiuotas, atsižvelgiant į perkamosios galios standartus.
(*) Rumunijos ir ES-27 duomenų nėra, o JAV duomenys yra 2006 m.

Šaltinis: AMECO (Europos Komisijos ekonomikos ir finansų reikalų generalinio direktorato metinių makroekonominių duomenų bazė), 2008 m. birželio mėn.

ES viduje produktyvumo skirtumai mąžta

2007 m. (ir 2006 m.) ES-27 produktyvumo didėjimas buvo didesnis negu JAV, o tai teigiama raida. Tačiau ES-27 produktyvumas gerokai mažesnis negu JAV, nes JAV samdomojo darbuotojo įnašas į BVP vidutiniškai 42 % didesnis negu ES; darbo valandos produktyvumo skirtumas mažesnis (28 % 2006 m.; 2007 m. JAV duomenų dar nėra). Skirtumai ES viduje tebėra dideli. Naujosiose valstybėse narėse, kurių produktyvumas kelerius metus iškart po komunizmo žlugimo buvo labai nedidelis, padėtis gerėja, nes darbo našumas jose paprastai didėja sparčiau. Naujosioms valstybėms narėms naudinga narystė ES, nes jos gali perimti pažangias technologijas bei geresnes organizacijų ir valdymo formas.

Lentelė. Augimas ir produktyvumas. Sąvokų paaiškinimas

Ekonominį augimą galima padalyti į užimtumo didėjimą ir darbo našumo didėjimą. Užimtumo didėjimą gali paskatinti šalies gyventojų skaičiaus didėjimas („demografinis komponentas“) arba geresnė darbo rinkos padėtis (įskaitant dalyvavimą darbo rinkoje, nedarbo lygį ir darbo valandas; tai – „darbo rinkos komponentas“).

Jeigu pajamos vienam gyventojui didesnės, nebūtinai reiškia, kad ir gerovės lygis didesnis. Jei dideles pajamas lemia aktyvus (palyginti su kitomis šalimis) darbo jėgos naudojimas, vadinasi, darbuotojui lieka mažiau laisvo laiko, o jeigu šis laikas vertinamas teigiamai, jo mažėjimas laikytinas gerovės netektimi. Todėl darbo našumas per darbo valandą yra labiau tiesioginis veiksmingumo rodiklis negu vieno samdomojo darbuotojo darbo našumas, nes vieno darbuotojo darbo valandos skirtingose šalyse nevienodos.

Papildomas produktyvumo rodiklis yra bendras gamybos veiksnių produktyvumas (angl. „total factor productivity“), kuriuo susiejamas produktyvumas ir visos gamybos sąnaudos. Kitaip tariant, produktyvumo pokyčius gali lemti ne tik veiksnių sąnaudų pokyčiai (tarkime, kapitalo ar darbo jėgos), bet ir kitokie pokyčiai. Pastarasis komponentas, nepaaiškintas likutis, rodo bendro gamybos veiksnių produktyvumo pokytį. Tai ta produktyvumo didėjimo dalis, kurią lemia nematerialieji veiksniai, pavyzdžiui, technologijų pažanga ar organizacijų naujovės, o ne didesnės sąnaudos, pavyzdžiui, kapitalas. Tarp politikos sričių, labiausiai susijusių su bendru gamybos veiksnių produktyvumo didinimu, svarbiausios yra tos, kuriomis skatinama technologijų pažanga, organizaciniai pokyčiai, darbo jėgos judumas, didesnės investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą, informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas, konkurencija ir produktų rinkų reformos. Šiomis politikos kryptimis grindžiamas makroekonominis Lisabonos strategijos ramstis, jos gali padėti gerokai padidinti bendrą gamybos veiksnių produktyvumą.

Struktūrinis darbo našumo didėjimas ES mažesnis negu JAV

1995–2006 m. ES-15 realaus BVP augimo metinis vidurkis buvo apie 0,8 % mažesnis negu JAV. Makroekonominiu lygmeniu apskaičiavus šios šalių grupės augimą minėtuoju laikotarpiu matyti šie pranašumai ir trūkumai (žr. priedą):

- **ES pranašumai:** Dalyvavimo darbo rinkoje srityje ES-15, palyginti su JAV, padarė didesnę pažangą. Be to, ES-15 labiau pagerėjo darbo jėgos pirminis švietimas[2].

- **ES trūkumai:** Mažesnį augimą ES-15 daugiausia lėmė **ne tokie palankūs demografiniai pokyčiai ir mažesnis darbo našumo didėjimas**, kurį daugiausia lėmė nepatenkinami bendro gamybos veiksnių produktyvumo pokyčiai ir šiek tiek mažiau – mažesnis kapitalo stiprinimas.

Lėtesnis darbo našumo ir ypač bendro gamybos veiksnių produktyvumo didėjimas gali būti susijęs su lėtesne ES pažanga naujovių srityje, o pažanga šioje srityje ilgainiui yra vienas svarbiausių produktyvumo skatinimo veiksnių. Nors pažangos naujovių srityje rodikliai rodo, kad ES vejasi JAV, konvergencijos tempas sulėtėjęs.

---

[2] Rezultatus reikėtų vertinti atsargiai, nes turimi duomenys nėra visiškai suderinti, o JAV duomenų apie darbo jėgą, suskirstytų pagal mokymosi rezultatus, turima tik nuo 2001 m.

Sektorių poveikis ES darbo našumo didėjimui labai skirtingas

Didžiąją dalį metinio visos ekonomikos darbo našumo didėjimo 1995–2005 m. laikotarpiu (1,6 %)[3] lėmė palyginti nedaug sektorių. Atmetus ne rinkos sektorius, darbo našumo didėjimą labiausiai skatino šeši sektoriai (iš 49), būtent žemės ūkio, mažmeninės prekybos, didmeninės prekybos, pašto ir telekomunikacijų, vidaus kelių transporto bei finansinio tarpininkavimo – šių sektorių darbo našumo augimas sudaro pusę viso augimo minėtuoju laikotarpiu. Tai lėmė didesnis nei vidutinis produktyvumo didėjimas ir palyginti didelė užimama ekonomikos dalis. Įdomu tai, kad ES rezultatai šiuose sektoriuose, palyginti su JAV, nevienodi, nes pusėje jų (pašto ir telekomunikacijų, vidaus kelių transporto ir finansinio tarpininkavimo) ES darbo našumo didėjimas didesnis. Tuo tarpu mažmeninės prekybos srityje JAV gerokai pranašesnės negu ES.

3. KONKURENCINGUMO SKATINIMO VEIKSNIAI

3.1. Prekybos atvirumas ir konkurencingumas

Prekybos atvirumas ir tiesioginės užsienio investicijos naudingos ekonomikai: turima daug empirinių duomenų, rodančių, kad atviros ekonominės valstybės turtingesnės ir produktyvesnės negu uždaros: makroekonomikos tyrimai rodo, kad prekybos dalies BVP padidėjimas 1 procentiniu punktu lemia pajamų padidėjimą 0,9–3 %. Pastebimas teigiamas ir reikšmingas atskirų sektorių prekybos atvirumo (eksporto atvirumo ir importo skvarbos) bei darbo našumo didėjimo ryšys.

Eksportuojančios bendrovės produktyvesnės negu neeksportuojančios

Prekyba užsiimančios įmonės gerokai produktyvesnės negu prekybos nevykdančios. Įmonių duomenys rodo, kad eksportuojančiųjų darbo našumas ES didesnis 3–10 %. Tai aiškinama dviem hipotezėmis. Pagal savaiminės atrankos hipotezę produktyviausios įmonės pačios pasirenka eksportą. Pagal intuityvesnę „mokymosi eksportuojant“ hipotezę įmonių produktyvumas didėja eksportuojant. Šios dvi hipotezės viena kitos neneigia: produktyviausios įmonės gali pačios pasirinkti eksportą, tačiau į eksporto rinkas patekusių įmonių produktyvumo didėjimas gali dar ūgtelėti. Empiriniai duomenys, rodantys įmonių produktyvumo didėjimą dėl įmonių „mokymosi eksportuojant“, vis dėlto ne tokie vienareikšmiški kaip duomenys, rodantys, kad tik produktyvesnės įmonės pačios pasirenka eksportą. Net jeigu eksporto poveikis įmonių lygmens produktyvumui nebūtinai visada teigiamas, jis akivaizdžiai teigiamas bendram produktyvumui. Panašūs rezultatai ir importuojančių bendrovių atveju – jos taip pat produktyvesnės negu neimportuojančiosios, ir tiesiogiai į užsienį investuojančių įmonių atveju – jos produktyvesnės ir už eksportuojančiąsias, ir už importuojančiąsias. Atsižvelgiant į produktyvumo didėjimą, susijusį su eksportu, importu ir tiesioginėmis užsienio investicijomis, rinkų užsienyje atvėrimo priemonės ir atviros vietos rinkos vertintinos teigiamai.

---

[3] Visos ekonomikos produktyvumo (per vieną darbo valandą) padidėjimas apskaičiuojamas kaip sektorių augimo svertinis vidurkis; rodikliai yra tiems sektoriams tenkanti viso darbo valandų skaičiaus dalis. Šis augimas gali skirtis nuo kitų šaltinių nurodomo augimo. Šių duomenų šaltinis yra tyrimų duomenų bazė EUKLEMS (www.euklems.net).

Esminis vidaus rinkos vaidmuo

ES šalims vidaus rinka buvo itin svarbi, nes jos gali turėti naudos iš padidėjusio produktyvumo dėl prekybos atvirumo. Neseniai atliktų prekybos ES viduje tyrimų duomenys leidžia tvirtinti, kad vidaus rinkos reikšmė produktyvumo didėjimui didelė: apskaičiuota, kad, jeigu būtų pašalinta dvišalė prekyba ES viduje, vidutinis produktyvumas sumažėtų 13 %. Taip pat apskaičiuota, kad produktyvumas gali padidėti 2 %, jeigu ES viduje dar 5 % būtų sumažintos prekybos sąnaudos. Šie duomenys rodo bendrosios rinkos, bendros valiutos ir pasienio kontrolės šalinimo svarbą verslui Europos Sąjungoje, taip pat atskleidžia, kokių ekonominių galimybių suteiktų tolesnis vidaus rinkos veikimo tobulinimas.

Gerai išplėtota vidaus rinka taip pat svarbi, nes suteikia galimybę Europai atlikti vadovaujamąjį vaidmenį nustatant gaires ir pasaulio masto konvergencijos taisykles. Galiausiai, kadangi praeityje prekybos sąnaudų mažėjimą paskatino mažesnės transporto sąnaudos ir tarifai, ypatingas dėmesys „švelnesnėms“ prekybos sąnaudoms, dažnai susijusioms su netarifinėmis kliūtimis, galėtų būti naudingas MVĮ, kurioms tokios kliūtys itin kenksmingos.

Netarifinių kliūčių svarba

Prekybos sąnaudos (kurias galima išskaidyti į transporto sąnaudas, su sienos kirtimu susijusias sąnaudas, įskaitant tarifus, valiutos ir informacijos sąnaudas, taip pat mažmeninio ir didmeninio platinimo sąnaudas) išsivysčiusiose šalyse iš viso gali sudaryti iki 170 % *ad valorem* mokesčio. Tačiau ES įmonių manymu, netarifinės kliūtys ir informacijos stoka (pvz., žinių apie eksporto rinkas trūkumas) svarbesnė negu tokie įprastiniai prekybos politikos lemiami suvaržymai kaip importo tarifai ir muitai[4]. Be to, ES įmonės taip pat mano, kad vidaus rinkos politika labai padeda užsiimti verslu užsienyje dėl bendros valiutos, bendrų ES išorės sienų muitinės procedūrų ir teisės aktų, susijusių su bendrąja rinka, įskaitant suderintus techninius standartus[5].

Todėl ES išorės konkurencingumo politika turėtų padėti mažinti „už sienos“ patiriamas sąnaudas. Informacijos sąnaudos ir netarifinės kliūtys trečiosiose šalyse labiausiai trukdo užsiimti prekyba. **Dėl to teigiamai vertinamos politikos kryptys, skirtos integracijai su trečiosiomis šalimis didinti; būtų geriausia, jei būtų įgyvendinamos politikos kryptys, skirtos šalinti kliūtims „už sienos“ prekių ir paslaugų prekybai bei tiesioginėms užsienio investicijoms, didinant tarptautinį bendradarbiavimą reguliavimo srityje**. Šios politikos kryptys gali būti susijusios su taisyklių skirtumų ir netarifinių kliūčių mažinimu, taip pat su muitinės procedūrų standartizavimu. Šio požiūrio laikomasi Transatlantinėje ekonomikos taryboje, taip pat išsamiuose regioniniuose ir dvišaliuose laisvosios prekybos susitarimuose. ES turėtų siekti veiksmingos naujovių apsaugos, ypač bendradarbiaudama su kai kuriomis Azijos šalimis, kur prastos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sistemos.

3.2. Ekonominės veiklos rezultatai ir konkurencingumas. MVĮ augimo vaidmuo

Vis labiau pripažįstama, kad verslumas ir MVĮ yra pagrindiniai veiksniai, lemiantys ES ekonominės veiklos rezultatus, nes jie skatina struktūrines permainas, naujoves ir užimtumo

---

4 Šie rezultatai bendrai susiję su visais nagrinėtais stambiais ekonominės veiklos sektoriais, tačiau konkrečiuose sektoriuose ir šalyse importo tarifai, taikomi į trečiąsias šalis eksportuojančioms Europos įmonėms, tebėra pagrindinės prekybos kliūtys.

5 Atsižvelgiant į „Europos MVĮ stebėjimo centro“ tyrimo skaičiavimus, „Flash Eurobarometer“ Nr. 196.

didėjimą. MVĮ augimo galimybių didinimas yra vienas pagrindinių iniciatyvos „Small Business Act“ tikslų; ši iniciatyva – vienas pagrindinių Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos[6] aspektų.

Verslo struktūros ir dinamikos poveikis produktyvumui; ES ir JAV skirtumai

Iš tam tikrų sektorių ir šalių duomenų matyti, kad nors vien stiprios MVĮ neužtikrina didelio darbo našumo ar pridėtinės vertės didėjimo, verslumo atmosfera, kurią skatina stiprios MVĮ, gali tam tikrame sektoriuje ar šalyje paskatinti verslo dinamiškumą ir sparčiai augančių įmonių plėtrą, o tai skatina darbo našumo, užimtumo ir pridėtinės vertės didėjimą.

Bendresniu lygmeniu esama įrodymų, kad bendrą produktyvumo didėjimą skatina ir įmonių steigimas, ir jų uždarymas. Palyginus ES ir JAV duomenis, matyti, kad įmonių steigimo poveikis bendram produktyvumo didėjimui vidutiniškai šiek tiek didesnis Europoje, tačiau įmonių uždarymo poveikis daug mažesnis negu JAV.

Palyginus ES ir JAV duomenis, taip pat matyti, kad gerokai skiriasi verslo struktūra ir dinamiškumas. Pagrindiniai skirtumai yra šie: i) JAV sėkmingos naujos įmonės, palyginti su ES įmonėmis, plečiasi sparčiau; ii) JAV steigiamos naujos įmonės mažesnės, o jų produktyvumas įvairesnis negu Europoje; iii) JAV produktyvesnės įmonės labiau negu ES įmonės linkusios po kelerių metų didinti savo užimamą rinkos dalį. Todėl Amerikos įmonės vidutiniškai stambesnės negu Europos įmonės, o labai mažos įmonės (1–9 darbuotojai) JAV užima gerokai mažesnę dalį, atsižvelgiant į bendrą įmonių skaičių ir užimtumą. Steigiamų ir uždaromų įmonių dalis, taip pat gyvavimo trukmė ES šalyse ir JAV iš esmės vienoda, nors kai kurie šaltiniai rodo, kad steigiamų įmonių dalies panašesnė negu uždaromųjų – šių dalis ES mažesnė negu JAV. Apskritai šie duomenys leidžia daryti išvadą, kad aplinka JAV rinkoje konkurencingesnė ir palankesnė labiau eksperimentuojančioms įmonėms. Be to, duomenys rodo, kad, palyginti su JAV, augimo kliūtys yra didžiausia verslo problema ES.

Sparčiai augančių įmonių yra kiekviename ES ekonomikos sektoriuje ir kiekvienoje ES šalyje

Užimtumas naujose įmonėse itin svarbus bendram užimtumo didėjimui ir bent jau tiek pat svarbus kaip ir veiklą tęsiančių (sparčiai augančių) įmonių skatinamas grynasis darbo vietų augimas. Priešingai nei įprasta manyti, naujausi duomenys rodo, kad sparčiai augančių įmonių esama kiekviename ekonominės veiklos sektoriuje ir kiekvienoje šalyje. **Vadinasi, sparčiai augančios įmonės yra ne tik pažangiųjų technologijų įmonės. Tai verslumo požiūriu „budrios“ įmonės, sugebančios išnaudoti rinkos teikiamas galimybes.** Nepaisant to, esama įrodymų, kad pažangiųjų technologijų sektoriuose ES palyginti silpna. JAV naujų aktyviai mokslinius tyrimus ir plėtrą taikančių įmonių (dažnai vadinamų „naujosiomis technologijomis pagrįstų“ įmonių), kurioms pavyko įsikurti, sparčiai augti ir tapti svarbiais ekonomikos subjektais, buvo daug daugiau. Dėl šio reiškinio JAV gali lanksčiau nei ES orientuotis į naujus, perspektyvius ūkio sektorius.Esama duomenų, rodančių, kad pramoninėse šalyse, glaudžiai susijusiose su pažangiųjų technologijų taikymu, įmonės labiau skatinamos diegti naujoves, o kitų šalių įmonės paprastai laikosi vijimosi strategijos, grindžiamos investicijomis į augimą. ES-15 šalyse sparčiai augančios įmonės naujoves diegia geriau nei vidutiniškai, o

[6] Komisijos komunikatas „Visų pirma galvokime apie mažuosius – Europos iniciatyva „Small Business Act“, COM (2008) 394.

naujosiose valstybėse narėse naujovėms skirtos sąnaudos ir teikiama nauda yra arčiau vidurkio.

4. SVARBIŲ ES POLITIKOS KRYPČIŲ POVEIKIS KONKURENCINGUMUI

4.1. Tvari pramonės politika

Tam, kad Europa išliktų konkurencinga vis sudėtingesnėje tarptautinėje erdvėje ir toliau siektų nusistatytų aplinkosaugos tikslų, kad mažėtų išmetamo anglies dioksido kiekis, ES skatina pereiti prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ir veiksmingo išteklių naudojimo ekonomikos. Siekdama šio tikslo, Europos Komisija pasiūlė ne vieną Bendrijos masto priemonę, tarp kurių: trečiasis energijos vidaus rinkos teisės aktų paketas, taip pat klimato kaitos ir atsinaujinančiosios energijos teisės aktų paketas[7] (2008 m. sausio mėn.), kurie šiuo metu aptariami Taryboje ir Parlamente. Europos Komisija užsimojusi gerokai sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (atsižvelgdama į tarptautinę padėtį – 20 % arba 30 %, palyginti su 1990 m.) ir iki 2020 m. padidinti atsinaujinančiosios energijos dalį iki 20 % visos ES sunaudojamos energijos, nesukeldama pavojaus ES konkurencingumui.

Perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos suteikia realių galimybių augti aplinkai nekenksmingų produktų rinkoms. Taip pat sukuriamos galimybės šiam sektoriui konkuruoti tarptautinėse rinkose. Europos pramonė jau padarė didelę pažangą didindama energijos ir išteklių naudojimo efektyvumą, tam tikrose pagrindinėse srityse pasiekta itin daug [8]. Vis dėlto yra kliūčių, varžančių tokių produktų ir technologijų skverbimąsi į rinką. Viena tokių kliūčių: vartotojai dažnai nežino, kad tokie produktai egzistuoja, arba yra atgrasomi didesnių pradinių kainų, nors per ilgesnį laikotarpį sutaupoma daugiau.

Duomenys rodo, kad didesnė produktų ir technologijų, kuriuos gaminant ar naudojant energija ir ištekliai naudojami efektyviai, skverbtis į rinką yra potencialiai labai naudinga ekonomikai ir aplinkai. Tam, kad šis potencialas būtų panaudotas, Komisija neseniai priėmė Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų planą, kuriuo siekiama sukurti darnią, integruotą ir dinamišką sistemą produktų energiniam tausumui ir ekologiškumui didinti[9]. Siūloma sistema siekiama pagerinti bendrą produktų ekologiškumą eksploatavimo laikotarpiu ir skatinti geresnių produktų bei technologijų poreikį, taip pat padėti vartotojams geriau pasirinkti, nuosekliau ir paprasčiau ženklinant produktus. Visa tai turėtų padėti didinti ES konkurencingumą.

4.2. Įmonių socialinė atsakomybė

2005 m. atnaujindama Lisabonos strategiją Komisija pareiškė, kad įmonių socialinė atsakomybė (ĮSA)[10] „gali vaidinti svarbų vaidmenį skatinant darnų vystymąsi, kartu stiprinant

---

7 COM (2008) 30 galutinis, COM (2008) 13 galutinis, COM (2008) 16 galutinis, COM (2008) 17 galutinis, COM (2008) 18 galutinis ir COM (2008) 19 galutinis.

8 Pavyzdžiui, vėjo energijos srityje, kurioje ES bendrovės užima 60 % pasaulio rinkos dalies, arba saulės energijos srityje.

9 COM (2008) 397.

10 Įmonių socialinė atsakomybė (angl. „corporate social responsibility“) yra sąvoka, žyminti bendrovių į savo verslo veiklą ir santykius su suinteresuotaisiais subjektais savanoriškai įtraukiamus socialinius ir aplinkos apsaugos klausimus.

Europos novatorišką potencialą ir konkurencingumą“[11]. ĮSA reikšmė didelė: dabartinė finansų krizė, be kita ko, parodė, jog socialiai atsakingi verslininkai ir pagrindiniai vykdomieji direktoriai itin svarbūs mūsų visuomenės gerovei.

ĮSA didina įmonių konkurencingumą

ĮSA poveikio apžvalga, atlikta vertinant šešis įmonių lygmens konkurencingumo veiksnius – sąnaudų struktūrą, žmogiškuosius išteklius, klientų poreikius, naujoves, rizikos ir reputacijos valdymą bei finansinius rezultatus, – rodo, kad ĮSA gali didinti konkurencingumą. Teigiamų ĮSA poveikio konkurencingumo įrodymų daugiausia žmogiškųjų išteklių, rizikos ir reputacijos valdymo bei naujovių srityse. Su ĮSA susijusi bendrovės reputacija tampa vis svarbesnė siekiant sėkmingai samdyti darbuotojus itin konkurencingose darbo rinkose.

Esama duomenų, rodančių teigiamą ĮSA ir konkurencingumo ryšį žmogiškųjų išteklių valdymo srityje, nors kai kurių bendrovių patiriamos papildomos ĮSA sąnaudos iš pradžių gali būti didesnės nei teikiama nauda. ĮSA – svarbus daugelio bendrovių rizikos ir reputacijos valdymo aspektas, jo reikšmė didėja įmonėms patiriant didesnę visuomenės kontrolę. Spręsdamos tokius ĮSA klausimus kaip skaidrumas, žmogaus teisės ir tiekimo grandinės reikalavimai, rizikos valdymo požiūriu kai kurios bendrovės atskleidė papildomą ĮSA teikiamą naudą.

Tam tikri ĮSA aspektai, pavyzdžiui, darbuotojams palankių darbo vietų kūrimas, gali padėti padidinti įmonės pajėgumus naujovių srityje. Teigiamą ĮSA ir naujovių ryšį dar labiau stiprina tai, kad naujovės vis dažniau tampa bendradarbiavimo klausimu, o verslo vertė vis labiau didėja dėl diegiamų su visuomeniniais klausimais susijusių naujovių.

ĮSA ir konkurencingumo ryšys stiprėja

Daugelis veiksnių, kurie turi įtakos ekonominiams argumentams už ĮSA, patys yra dinamiški ir stiprėjantys, pavyzdžiui, darbuotojų viltys, vartotojų sąmoningumas, privačių ir viešųjų pirkimų tendencijos, naujovių diegimo procesų pobūdis, taip pat finansų rinkų atsižvelgimo į socialinius ir aplinkosaugos aspektus svarba. Verslo subjektų susidomėjimą ĮSA vis labiau skatina papildomos vertės kūrimo, o ne tik vertės išsaugojimo, galimybės valdant riziką ir reputaciją.

Ekonominių argumentų už ĮSA stiprumas įmonėje, kaip ir anksčiau, priklauso nuo šios įmonės konkurencingumo. Kai kurios bendrovės dėl didėjančių socialinių ir aplinkosaugos teisinių reikalavimų gali patirti sąnaudų, dėl kurių konkurencingumas sumažėja. Tačiau vis didesniam skaičiui įmonių įvairiose pramonės srityse, kurių irgi daugėja, ĮSA tampa būtinu konkurencingumo aspektu. Be to, tam, kad ĮSA padidintų konkurencingumą, jis turi būti įtrauktas į esminę verslo strategiją. Tikėtina, kad įmonės, kuriose ĮSA tebėra šalutinis klausimas, daugiausia susijęs su viešųjų ryšių uždaviniais, praras galimybes tapti konkurencingesnės.

---

[11] Pranešimas pavasario Europos Vadovų Tarybai „Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“, COM (2005) 24.

5. POLITINĖ REIKŠMĖ

Šių metų konkurencingumo ataskaitos politinė reikšmė yra didelė: tinkamai sukurtos ir įgyvendintos politinės kryptys kai kuriose konkrečiose srityse, pavyzdžiui, prekybos, naujovių ir verslumo ar energetikos, gali padėti padidinti ES ekonomikos konkurencingumą.

Šių metų ataskaitos analizė parodė, kad ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijoje numatyti prioritetai ir politinės rekomendacijos 2008–2010 m. ciklui tebėra itin aktualūs. ES toliau turi skatinti kurti ir diegti naujoves, taikyti informacines ir komunikacines technologijas ir didinti konkurenciją mažmeninės prekybos ir produktų rinkose. Pagerinti verslo aplinką ir paskatinti verslumą padės visais lygmenimis įgyvendinama iniciatyva „Small Business Act“. Ji taip pat paskatins įmones eksperimentuoti ir pagerins bendrą verslo atmosferą ES.

Dėl tarptautinio konkurencingumo aspekto prekybos politika turėtų būti siekiama mažinti sąnaudas „už sienos“ – dėmesys turėtų būti kreipiamas į bendradarbiavimą reguliavimo srityje ir politikos kryptis, skirtas netarifinėms kliūtims mažinti ir muitinės procedūroms lengvinti. Tai gali padėti gerokai padidinti ES ekonomikos produktyvumą.

Jeigu bus anksti imtasi veiksmų tvarios produkcijos srityje, gali būti įgytas pradininko pranašumas ir itin reikšmingų ekonominių ir aplinkosaugos galimybių. Neseniai priimtas Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų planas yra svarbus žingsnis konkurencingos mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos link.

Galiausiai šių metų konkurencingumo ataskaitoje pabrėžiamas teigiamas konkurencingumo ir įmonių socialinės atsakomybės ryšys. Komisija toliau teiks politinį postūmį ir praktinę pagalbą visoms suinteresuotosioms šalims ĮSA srityje.

Priedas: Augimas ES-15, palyginti su JAV (1995–2006 m.)

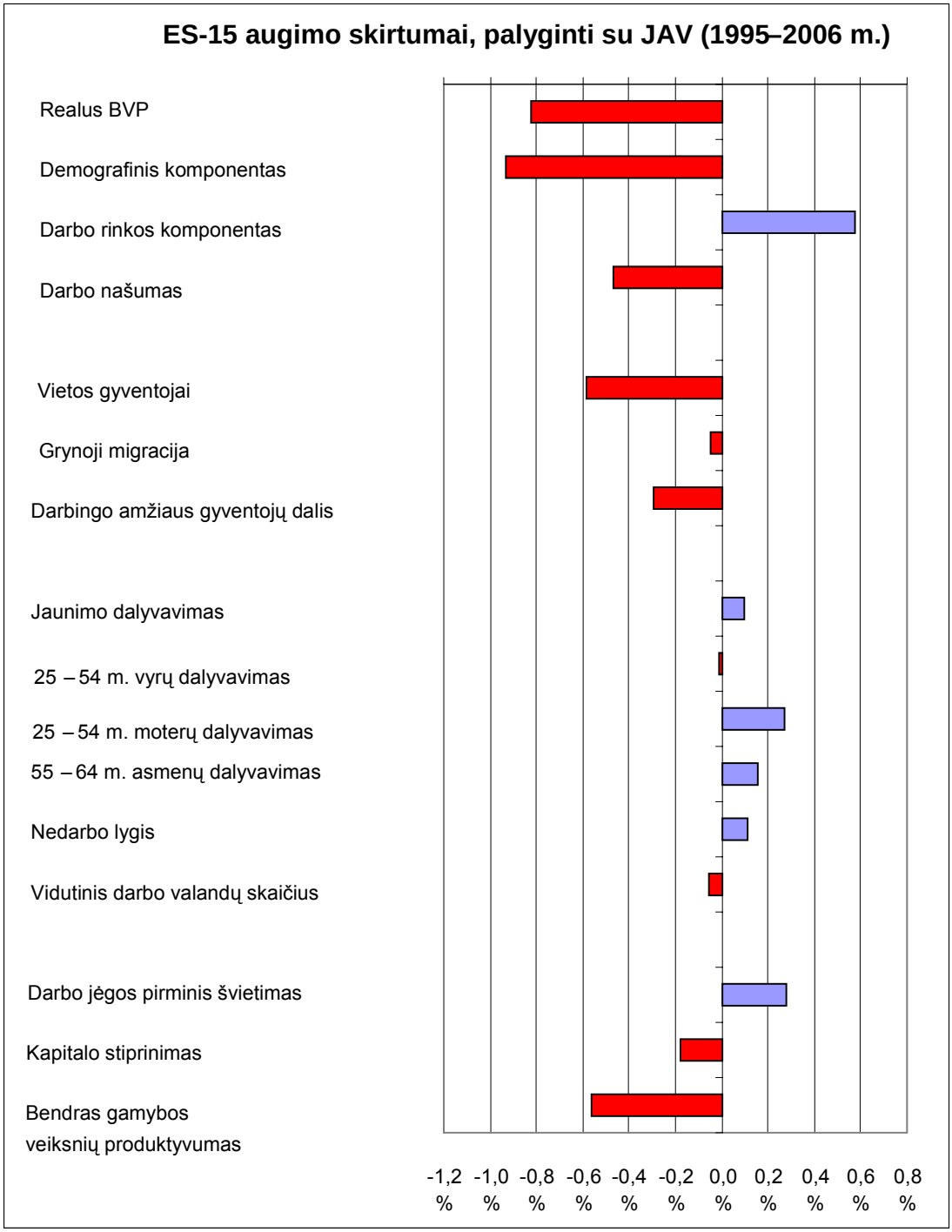

Šaltinis: Mourre, G. (2008), „What Drives Income Differentials, Underutilisation of Labour and Economic Growth in Europe? A Detailed GDP Accounting Exercise“, rankraštis, Briuselio laisvasis universitetas.